Poštnina plačana v gotovini
Spedizione in abbonamento postale

Prezzo - Cena Lir 0.50

Slovenski dom

Štev. 228 — V Ljubljani, v sredo, 7. oktobra 1942-XX — Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicitá Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicitá di provinienza Italiana ed estera: Unione Pubblicitá Italiana S. A., Milano.

Italijanska podmornica »Barbarigo« potopila ameriško bojno ladjo

Podmornica pod poveljstvom kapitana Grossija je za »Marylandom« torpedirala še 33.000 tonsko oklepnico vrste »Mississipi«

Vrhovno poveljstvo italijanskih oboroženih sil je izdalo naslednje posebno uradno vojno poročilo štev. 863:

Nocoj ob 2.34 po italijanskem času je na 2.15 stopinj severne širine ter 14.25 stopinj zahodne dolžine, to je okoli 330 milj jugozahodno od mesta Freetowna (zahodna Afrika) atlantska podmornica »Barbarigo« pod poveljstvom Enza Grossija napadla ameriško oklopnico vrste »Mississipi«, ki je plula v smeri 150 ter z brzino 13 vozljev.

Oklepnico, ki so jo zadeli v kljun štiri torpedi, so videli, kako se je potapljala.

Severnoameriška oklepnica vrste »Mississipi«, ki jo je potopil poveljnik Grossi, je imela 33.400 ton, bila je oborožena z 12 topovi po 356 mm, z 12 po 127 mm, z 8 protiletalskimi po 127 mm, s 4 protiletalskimi po 157 mm, z 12 strojnicami po 40 mm in je imela na krovu 3 letala na odmet. Varoval jo je navpični oklep debel 356 mm ter 2 oklepna stolpa, debela 102.50 mm. Imela je brzino 22 vozljev, posadka pa je v miru štela 1565 mož.

Glavni Stan italijanskih Oboroženih Sil objavlja:

Sovražne ogledniške sile so včeraj pozno popoldne in pa nocojšnjo noč napadle postojanke na srednjem odseku egiptovskega bojišča: bile so vržene nazaj s krvavimi izgubami.

Mnogo ujetnikov je padlo v naše roke.

Naša letala so bombardirala letališča v Mikabbi in Hal Farju.

Rim, 7. okt. s. Iz Washingtona poročajo: Ameriško mornariško ministrstvo je odklonilo vsako razlago k italijanski trditvi, po kateri je neka italijanska podmornica torpedirala bojno ladjo »Mississipi«.

Berlin, 7. okt. s. Poslednje izdaje večernih listov prinašajo pod velikimi naslovi in čez vso prvo stran novico o tem, da je podmornica »Barbarigo« pred afriško obalo potopila ameriško bojno ladjo. Ime poveljnika Enza Grossija, ki je že zaradi sijajnih poprejšnjih zmag na Atlantskem morju tudi nemškemu ljudstvu dobro znano, se zdaj spet blesti v novi slavi in v njej kaže ponosna izročila italijanske vojne mornarice, posebno pa italijanskih podmorničarjev. Že v drugo je ta drzni poveljnik med drugim potopil ameriško bojno ladjo in to dokazuje še enkrat, da so osni podmorničarji res pravi gospodarji morja v tem trdem boju za pobitje krivičnega angleško-ameriškega pomorskega prvenstva.

Tirana, 7. okt. s. Albanski tisk prinaša z velikim poudarkom posebno poročilo italijanskega vrhovnega poveljstva z novico o potopitvi ameriške oklepnice po podmornici »Barbarigo«. Obširne razlage so posvečene temu dogodku. Listi postavljajo v ospredje zlasti junaško postavo poveljnika podmornice Grossija, v katerem se združujejo vsi darovi, ki dajejo znamenje bojevnikom fašistovske Italije. To so: hladnokrvnost, naglica v nastopu, vedra zavest o nevarnosti in pa več kakor povprečen prezir do smrti, popolna vdanost stvari, za katero se bore. Pohvale naštevajo tudi člane posadke z italijanske podmornice zaradi odličnih vrlin, ki so povzročile, da je »Barbarigo« že v drugo omenjen v dnevni zapovedi in to zaradi potopitve ameriške oklepnice. Dejanja teh junaških mornarjev bodo v pomorski zgodovini ostala zapisana kot najčudovitejša dejanja.

Zmagoviti boji za višinske postojanke na Kavkazu

Novi uspehi v Stalingradu — Sovjetski poskusi ob Donu zavrnjeni

Hitlerjev glavni stan, 7. oktobra. Nemško vrhovno poveljstvo je včeraj objavilo tole uradno vojno poročilo:

Na področju **Kavkaza** so bile sovjetske sile v stalnih hudih borbah od višine do višine vržene nazaj. Tudi včeraj so izgubili kljub ogorčenemu odporu v gorah severnovzhodno od **Tuapseja** in ob **Tereku** nadaljnje močno utrjene višinske postojanke in več utrjenih krajev.

V **Stalingradu** so bili v hudih posameznih borbah doseženi novi uspehi. Bojna letala in letalske sile za bližnje polete so podpirale naskakovalne oddelke vojske. Severnozapadno od mesta je uspelo obkoliti skupino sovjetskih sil.

Na bojišču ob **Donu** so romunske, italijanske in madžarske čete zavrnile več poskusov za prekoračenje reke in tudi sunkov sovjetskih čet.

Na **srednjem odseku** bojišča je bilo po uspešnih nemških napadih uničenih mnogo sovjetskih trdnjavic, poleg tega pa uničenih ali ujetih precej sovjetskih vojakov.

Nemški napadi jugovzhodno od **Ilmenskega jezera** so prinesli tudi včeraj precej ozemeljskih pridobitev.

Pred Afriko in pred **južnoameriško obalo** so podmornice potopile pet trgovskih ladij s skupno 26.000 tonami.

Posamezna angleška letala so preletela včeraj severno in zapadno nemško ozemlje. Posamezne razdiralne bombe so povzročile le neznatno škodo.

Preteklo noč so izvedli oddelki angleških letal motilne polete nad nizozemskim in zahodnim nemškim ozemljem. Prebivalstvo je imelo izgube. V stanovanjskih okrajih nekaterih mest so nastali požari ter stvarna škoda in poškodbe na poslopjih. Po dosedanjih vesteh so nočni lovci in protiletalsko topništvo setrelili štiri napadajoče bombnike.

Pohvala nemškega poveljstva italijanskim oddelkom na ruskem bojišču

Rim, 7. oktobra. s. Poveljnik 29. nemške armade na ruskem bojišču je v svojem dnevnem poveliu popisal bitko ob koncu avgusta ter o prvem bataljonu 81 pehotne divizije in o 3. četi 52. topniškega polka dejal tole: »Sijajno ste opravili nalogo, ki so vam jo zaupali, in se v zvestem tovarištvu z oboroženimi četami 62. divizije dobro bojevali. Ko so sovjetske čete 6. septembra znova vdrle v Kerkulovski gozd, ste jih v drznem protinapadu takoj spet pognali nazaj čez Don. Poslej pa ste svoje postojanke krepko držali. Vesel sem, da vam kot poveljnik 29. armade lahko izrazim svojo zahvalo in toplo priznanje vašemu hrabremu vedenju. Dokazali ste pripravljenost in vojaške sposobnosti v vseh protinapadih, ki so rodili uspehe, ter tako v bojih potrdili zvesto tovarištvo v orožju med italijanskimi in nemškimi četami v tej armadi. Zmaga ni bila dobljena brez izgub, zato se z globokim spoštovanjem poklanjam padlim tovarišem, ki so zvesti prisegi žrtvovali življenje kraliu in domovini. Njihova žrtev vam mora biti zgled in spodbuda. Ranjenim pa pošiljam svoje želje, da bi čim prej ozdraveli. Zdaj se vračate v vašo divizijo. Lahko se vračate s ponosnim občutkom zmage, s popolno gotovostjo in prepričanjem v končno zmago. V zvestobi in spoštovanju mislimo v tej uri na velike voditelje sil Osi ter zaveznikov: na Ni. Vel. Kralja in Cesarja Italije, na Duceja, prvega maršala Cesarstva, ter na Hitlerja, vrhovnega poveljnika nemških oboroženih sil. Ko se poslavljam od vas, vas pozdravljam s hvaležnim srcem in z globokim prepričanjem, da bo sleherni nasprotnik zavrnjen, dokler bo divizija »Torino« stala na straži ob Donu. Za vse velja dnevno povelje: Don mora biti naš.«

Anglija in Amerika zahtevata pojasnil o Stalinovi izjavi glede drugega bojišča

Izgovori glede pomanjkljive pomoči za Rusijo in glede izostanka druge fronte

Carigrad, 7. oktobra. s. Poročila iz Moskve potrjujejo, da bosta angleški poslanik Clerk ter ameriški poslanik Stanley skušala dobiti razlago o točnem pomenu nekaterih stavkov v Stalinovem pismu, kjer zahteva od zaveznikov, naj o pravem času izpolnijo obveznosti, ki so v zvezi z drugim bojiščem. Ko bo ameriški poslanik dobil pojasnila, misli v kratkem odpotovati na poročanje k predsedniku Rooseveltu. Poslanik je sam sporočil, da ga bosta na tem potovanju spremljala ameriški vojaški in pomorski odposlanec iz Moskve. V pričakovanju sprejema pri Stalinu je poslanik imel včeraj pogovor s predsednikom sovjetske vlade Molotovim. Tako skuša ameriški poslanik potešiti Stalinovo jezo in namigniti, da se Amerika dejansko bavi z ustanavljanjem drugega bojišča, hkratu pa skuša doseči ameriški zastopnik čas, da bo lahko nabral novih pretvez, ki naj dokažejo, da je zaveznikom nemogoče ustreči sovjetski želji.

Berlin, 7. oktobra. s. Snočnje berlinsko časopisje piše o odmevih razgovora, ki ga je Stalin imel z nekim ameriškim časnikarjem v Moskvi. Med drugim berlinski listi poudarjajo, da je izjava rdečega diktatorja iz Kremlja zbudila v Angliji in v Ameriki živo nezadovoljstvo. Medtem ko so na vse načine poskušali ovreči resnico, ki so jo razložili v svojih zadnjih govorih Hitler, von Ribbentrop in maršal Goering — piše »Nachtausgabe« — je v Londonu in v Washingtonu delovala Stalinova izjava kot bomba. Kakšen je bil tam odmev te izjave? Tak, kakor pri vseh dolžnikih v zadregi, to je, v naglici so si izmislili celo vrsto stvari in ugovorov ter končno navezali na to spet vprašanje drugega bojišča, ki ga je treba od časa do časa omenjati. Vsak takojšen nastop je nemogoč, toda sčasom morda bo. Gotovo pa je — končuje omenjeni nemški list svoja izvajanja — da je tveganje z drugim bojiščem preveliko, in zavezniški bogataški demokrati drugega bojišča za zdaj pač ne bodo tvegali samo zaradi tega, ker se Stalin pritožuje in ga na ves glas zahteva.

Rim, 7. oktobra. s. Stalinovo pismo dopisniku neke ameriške agencije je še vedno predmet najbolj živega razpravljanja v vsej svetovni javnosti, zlasti pa še v anglo-saksonskih krogih. Predsednik odbora za vojaške zadeve v ameriškem senatu, Reynolds, je dejal dopisniku agencije »Reuter«, da prav dobro ve, da je Stalin v stiski ter da čuti veliko potrebo po zavezniški pomoči, da pa mu odgovorijo lahko samo vodilne vojaške osebnosti. Senator Reynolds je potem še dodal: Kar najbolj slepo moramo zaupati vojaškim osebnostim, če ne, smo izgubljeni. Ti vojaški voditelji tisočkrat bolje poznajo vprašanje, kakor pa ga pozna javnost ali celo mi, v senatu.

Predsednik zunanjepolitičnega odbora Sol Bloom pa je dejal: Združene ameriške države, Velika Britanija in druge zavezniške države se zavedajo, kako velikega pomena je vzpostavitev drugega bojišča, takšnega, kakor si ga želi Stalin. Toda to drugo bojišče bo vzpostavljeno takrat, ko se bo izkazalo za potrebno in ko bodo okoliščine ugodne. Besede Sola Blooma se ujemajo s tistim, kar je povedal državni podtajnik Summer Welles. Ta je dejal, da zavezniki store vse, kar se le da, ter da upoštevajo nujne potrebe Sovjetske zveze.

Za Angleže je značilna izjava, ki jo je podal načelnik angleške obveščevalne službe v Združenih ameriških državah, Harold Buttler. Povedal je tole: Združeni narodi ne morejo vzpostaviti drugega bojišča, ne da bi tvegali strašen izid, vsaj v toliko, v kolikor nimajo na razpolago dovolj prevoznih ladij in dovolj letal, da bi z njimi dosegli popolno premoč v zraku. Anglija — je dejal Butler — se pripravlja na trdo in neudobno zimo z manj ljudmi, manjšo množino obleke in z manjšimi količinami pogonskega sredstva, ki bi bilo potrebno, da z njimi zadosti normalnim zahtevam zdravega življenja. Ni nam še znano, če bodo poslali uraden odgovor na Stalinovo pismo, in kakšen bo ta odgovor. Toda prvi odmevi v anglo-saksonskih krogih upravičujejo domnevo, da bodo »upravičene Stalinove želje« naletele na nemajhne težave.

Prefekti poročajo Duceju

Rim, 7. okt. s. Duce je med nadaljevanjem prefektovskega poročanja sprejel prefekte iz Lombardije, in sicer Giannitrapanija iz Bergama, Ciottola iz Brescie, Barentija iz Coma, Laura iz Cremone, Olivierija iz Mantove, Tienga iz Milana, Vitellija iz Pavije, Gardinija iz Sondrija, Russija iz Vareseja.

Grof Ciano sprejel bolgarskega ministra za industrijo

Rim, 7. okt. s. Zunanji minister grof Ciano je v ponedeljek sprejel bolgarskega ministra za industrijo in delo Zaharijeva ter imel z njim prisrčen pogovor.

Poglavnik začasno prevzel obrambno ministrstvo

Zagreb, 7. okt. s. Poglavnik je vrhovnemu poveljniku hrvaških oboroženih sil maršalu Kvaterniku dovolil oddih, med katerim bo sam vodil obrambno ministrstvo.

»Boj za usodo Evrope«

Sofija, 7. okt. s. Nemški opolnomočeni minister in tiskovni vodja v nemškem zunanjem ministrstvu dr. Schmidt je imel v sofijskem vojaškem krožku predavanje z naslovom »Boj za usodo Evrope«. V veliki dvorani, nabito polni poslušalcev, so bili še: predsednik vlade, več ministrov, predsednik zbornice, načelnik kraljeve pisarne, italijanski, nemški, japonski in romunski poslanik ter visoki častniki. Predavatelj je govoril o boju osnih držav in njihovih zaveznikov za rešitev Evrope ter izrekel toplo občudovanje do Italije ter dragocenega italijanskega prispevka za vojno. Poudaril je, da je Italija za Nemčijo danes najzvestejša prijateljica ter je poveličeval veleumje obeh voditeljev pri teh prijateljskih narodih. Ministra Schmidta sta sprejela tudi kralj Boris in predsednik vlade dr. Filov.

Petdnevna obvezna delovna služba za vse prebivalce v romunski prestolnici

Bukarešta, 7. okt. Z včerajšnjim zakonskim ukazom je bilo odrejeno, da bodo morali vsi prebivalci v romunski prestolnici po 5 dni na leto odslužiti posebno delovno službo. Tisti, ki bi iz kakršnega koli razloga tega ne mogli storiti, pa bodo plačali posebno pristojbino, od katere bodo izvzeti le takšni, ki jim bolezen ne dovoljuje dela. Od obveznosti so izvzeti tudi mladoletniki, vojni invalidi, slabotni ljudje, ljudje nad 60 let starosti, žene in diplomatsko osebje, ki biva v Bukarešti.

Vesti 7. oktobra:

Minister za korporacije je včeraj sprejel zastopstvo madžarske industrije, ki je prišlo v Rim na pogajanja z zastopniki italijanske industrije.

V romunsko prestolnico sta dopotovala bolgarski minister za javna dela inž. Vasiljev ter minister za železnice, pošto in brzojav inž. Radoslavov, ki bosta s tem vrnila obisk romunskih ministrov v Bolgariji.

Turčija in Romunija sta sklenili dve pogodbi, po katerih bo Turčija dobavljala Romuniji bombaž in razno drugo blago, Romunija pa ji bo v zameno pošiljala strojno olje in petrolej. Po drugi pogodbi pa bo Romunija Turčiji poslala tudi 5000 ton celuloze za papir, katerega v Turčiji zelo primanjkuje.

O upravnih načelih v vojnem času je govoril nameščencem romunskega notranjega ministrstva podpredsednik vlade Antonescu. Dejal je, da mora ta načela prevevati duh narodne skupnosti, gospodarske varnosti ter socialnih koristi. Vse to je treba doseči s čimbolj preprostimi sredstvi.

Vrhovni poveljnik hrvatskega letalstva je v Sofiji obiskal bolgarskega vojnega ministra generala Levikova ter načelnika glavnega stana bolgarske vojske generala Lukaša in je imel z njima dolge pogovore.

Voditelj indijskih nacionalistov Čandra Bose je po nemški kratkovalovnih radijskih postajah govoril indijskemu ljudstvu. Pohvalil ga je zaradi odpora proti Angležem, omenil je indijske žrtve v sedanji vojni ter ostro obsodil nasilje angleških, ameriških in avstralskih čet nad indijskimi množicami. Opominjal je tudi mohamedanske politične skupine naj se pridružijo gibanju za indijsko neodvisnost.

Izdatki Združenih držav znašajo na leto 76 milijard dolarjev, v državno blagajno pa pride komaj za 25 milijard dolarjev davkov, piše »Newyork Times«.

Angleško letalsko ministrstvo sporoča, da je Anglija izgubila v mesecu avgustu na zahodnem bojišču 190 letal, 94 pa na Bližnjem vzhodu in na Malti.

Trgovinski sporazum, ki je bil sklenjen med Italijo in Romunijo dne 29. novembra lani, je bil podaljšan do konca tega leta.

Ameriška vlada je morala izdati ukrepe za omejitev prometa. Odpravljeni so vsi posebni vlaki, pa tudi več rednih.

V Argentini so včeraj omejili prodajo in porabo bencina.

Snočnji nemški listi poročajo, da so v zadnji uničevalni bitki pri Ladoškem jezeru bile docela uničene 19. in 24. sovjetska gardna divizija ter 191., 259., 265., 294 in 374. strelska divizija. Hudo potolčene so bile še 16., 24., 98. in 122. oklepna brigada, 501. ter 307. oklepni bataljon ter več strelskih divizij in bataljonov.

»Precej trdno smo prepričani, da za zdaj nihče ne zahteva od angleške vlade nobene nove izjave, razen tistih, ki so bile že dane,« to je bilo vse, kar je predsednik angl. vlade Churchill vedel in hotel odgovoriti poslancem, ki so v zbornici zahtevali pojasnil o Stalinovih izjavah.

Železniško progo med Carigradom in Ankaro so toliko popravili, da je bil včeraj obnovljen promet, pač pa so zaradi nalivov in neviht morali ustaviti vožnjo po progah v Traciji.

V Bukarešto je dospelo 17 bolgarskih časnikarjev, ki jih je romunsko propagandno ministrstvo povabilo, naj si ogledajo pokrajine, ki so jih Romuni vzeli Sovjetom.

Rooseveltov posebni odposlanec Wendell Wilkie je imel v Čungkingu v nedeljo tri in pol urni razgovor s kitajskim voditeljem maršalom Čang-Kaišekom. O razgovoru ni bilo mogoče zvedeti nobenih podrobnosti.

Obljube o povračilu za angleške letalske napade na nemška mesta

Berlin, 6. okt. s. Nemški tisk se bavi z nekaterimi izjavami, ki sta jih Hitler in maršal Goering podala v njunih zadnjih govorih ter med drugim zlasti navaja mesta, ki pojasnjujejo, da je Churchill bil prvi, ki je začel z letalsko vojno proti civilnemu prebivalstvu. Začel je namreč v noči 12. januarja 1940 s tem, da je dal zmetati bombe na kmečka prebivališča na Westerlandu, na Syltskem otoku. Nato se je začela dolga vrsta letalskih strahovalnih napadov, ki jo nemški tisk podrobno našteva ter hkrati poudarja, kako zelo potrpežljivi so bili Nemci spričo teh napadov. Samo 16. marca 1940. je padla ena sama bomba na angleška tla, to je bilo ob napadu na vojne cilje pri Orknejskem otočju. Ta bomba je uničila protiletalsko postojanko in je torej zadela vojaški cilj. 10. maja 1940. pa so se začeli načrtni strahovalni napadi angleških bombnikov, ki so bili naperjeni na nevojaške cilje. Od 10. do 13. maja istega leta je bilo od 71 angleških napadov 51 takih, ki so bili naperjeni proti nevojaškim ciljem. V noči na 23. maj so Angleži vprizorili 22 napadov na bolnišnice, stanovanjske hiše itd. ter povzročili številne žrtve med civilnim prebivalstvom. Nemški listi nato pripominjajo, da je Hitler v svojem govoru 4. septembra posvaril Angleže da bo Nemčija na vsak strahovalni napad odgovorila s še večjo silo, kar je v Angliji vzbudilo neskončno tarnanje. Ko pa se je začela vojna proti Sovjetski zvezi, je Churchil s še večjo krutostjo povzel svoje strahovalne napade. Ti napadi so se doslej enakomerno vrstili, toda listi poudarjajo, naj se Angleži zanesejo, da bodo dobili pravi odgovor. V Hitlerjevem in Goeringovem govoru je taka obljuba, ki jo bosta tudi držala.

Za vljudnost mestnega uslužbenstva

Zaradi čim bolj vljudnega in uslužnega občevanja s strankami je podžupan comm. dr. Salvator Tranchida pred kratkim razposlal okrožnico vsem vodjem mestnih uradov in podjetij.

Ljubljanski podžupan v novi okrožnici opozarja na svojo okrožnico z dne 17. julija t. l., nanašajočo se na dolžnosti funkcionarja do urada in strank, ter smatra, da je bila prebrana in vsem uslužbencem tudi primerno razložena. Zdi se mu pa, da je treba vendar spet osvežiti spomin ter se zato sklicuje na tisti odstavek prve okrožnice, ki je dosti jasen in natančen ter tako tudi lahko razumljiv vsem — ne glede na izobrazbo.

Ta odstavek se pa glasi:

»V stiku z javnostjo naj javni uradnik vedno upošteva osnovno navodilo *»Iti ljudstvu na roko«*, kar pomeni, naj ne čakamo, da se pokaže potreba, in še manj odlagamo — pogosto zavoljo nepotrebnih formalnosti — zakonito sprejemanje prošenj in vlog. Pač pa je treba že vnaprej preprečiti, da bi zadeve ne postale preveč pereče; pripraviti in ukreniti je treba vse o pravem času; z uvidevnostjo in pravičnostjo je treba izkazovati ono pomoč in čuječnost, ki z njo dosežemo, da bo tudi morda neprijeten, strog ukrep sprejet voljno in občuten manj težko, ker je pač potreben iz *najvišjega interesa skupnosti*. Kdor koli potrebuje posredovanje uprave, naj ima vtis, da vsekdar najde ono tenkočutnost, ki mora biti svojstvo vsakega funkcionarja.«

Nadalje pa podžupan comm. dr. Tranchida želi, naj načelniki oddelkov bolj spremljajo delo svojih podrejenih uslužbencev da bodo vljudnost, ljubeznivost, predvsem pa potrpežljivost imeli za stalno pravilo pri občevanju z občinstvom, saj imajo stranke, če žele kakršno koli pomoč, pravico do tolažbe z dobro besedo, ki je vedno prepričljiva.

Naposled okrožnica nalaga vodjem posameznih oddelkov odgovornost za vljudno in uslužno občevanje mestnega uslužbenstva s strankami.

Sezona za gobe na živilskem trgu

Ljubljana, 7. oktobra.

Oni prostorček med resnim, stopetdeset let starim semeniškim poslopjem in škofijsko palačo, ki ga je že pred leti tržno nadzorstvo določilo za prodajo raznih gozdnih sadežev in gob, je letos v septembru žel in životaril, ko je bilo druga leta prav živahno, ker so prinašale nabiralke gob vsak dan, posebno ob ponedeljkih, sredah in sobotah košare in košare gobanov, lisičk in drugih gob naprodaj. Letos se je v septembru prikazala na tem prostoru tu in tam kaka prodajalka, ki je ponujala navadno nekaj kilogramov lisičk v nakup. Mnogi so postali že pesimisti in so bili mnenja, da letos sploh ne pridejo pri ljubljanskih gospodinjah tako zaželeni jurčki na trg. Zadnje dneve pa so bili vsi presenečeni, ko so zapazili po več jerbasov in košar, odnosno zabojev, lepih, malih in velikih jurčkov na klopeh pri semenišču.

Prodajalke so te jurčke prodajale po 18 do 20 lir kg, to po velikosti in svežosti, sprva so nekatere ženske zahtevale za jurčke celo do 25 lir kg. Neki prevoznik je včeraj z Dolenjske pripeljal celo do pol tovornega avtomobila lepih jurčkov, ki jih je hitro razpečal, veliko pa jih je sam razrezal in dal sušiti. Na trgu prodajani jurčki so bili sicer zdravi, sveži, toda prodajalke niso že kar od tržnega nadzorstva izdane odredbe prav nič upoštevale in jurčkov niso narezale, kakor je bilo to druga leta predpisano in navadno. Ljudje letos pogrešajo tudi one, vsem Ljubljančanom priljubljene male razstave gob, ki je v omarici nazorno učila vsakogar spoznavati vse vrste užitnih gob. Tudi deske, kjer naj bi bile navedene cene, še ni bilo.

Po okoliških gozdovih, zlasti v lepih gozdovih okoli Sostrega in Sv. Lenarta je letos izredno mnogo gob. Pojavile so se tam nakupovalke, ki na kraju samem zbirajo od nabiralk gobe in jih vozijo nato v Ljubljano. Kakor nam dalje poročajo, je ogromno gob dobiti po gozdovih okoli Dobrepolj, Čušperka, Žalne in Višnje gore. Na Dolenjskem človek lahko razmeroma poceni kupi lepe, izbrane gobe. Tam so po 8 do 10 lir kg. Na deželi so začeli letos ljudje silno marljivo nabirati jurčke, pa tudi druge užitne gobe. Po gozdovih je vse živahno. Nekateri so jih nasušili že velike množine.

Ljubljanski gobarji, ki se posvečajo z vso vnemo in natančnostjo sistematičnemu proučavanju gobarstva in vprašanju, kako bi lahko dvignili trgovanje z gobami, odnosno začeli tudi z industrijo gob, se zelo pritožujejo, da so jim mnogi zlikovci pokončali lepe gobje predele, za katere so sami vedeli, toda so jih sedaj izvohali nepoklicni ljudje, ki se ne ravnajo po vseh pravilih pravilnega nabiranja gob. Ni čudno, ko ljudje kar brezmiselno trgajo gobe, da so po nekaterih predelih Golovca jurčki popolnoma izginili, ko jih je človek lahko druga leta vedno dovolj mogel nabrati.

Krompir in fižol sta pod zaporo

Prehranjevalni zavod Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino opozarja vse pridelovalce krompirja in fižola, da morajo na podlagi uredbe Visokega komisarja št. 166 od dne 29. VIII. 1942-XX (Sl. list št. 69) ves pridelek krompirja in suhega fižola te letine prijaviti Pokrajinskemu prehranjevalnemu zavodu v 10 dneh po spravilu.

Ves prijavljeni pridelek je pod zaporo na razpolago Pokrajinskemu prehranjevalnemu zavodu. Prehranjevalni zavod bo ves odvišni pridelek krompirja in fižola odkupil potom občine. Vsaka prodaja ali kakršna koli odtujitev je prepovedana.

Pridelovalec sme obdržati za potrebe družine, za seme in za živinorejsko porabo naslednje najvišje količine, katere pa je treba tudi šteti v prijavo iz prednjega člena:

1. neposredni pridelovalec za sebe in za vsakega člana družine, ki se pri njem vzdržuje: 120 kg krompirja in 10 kg fižola;
2. posredni pridelovalec za sebe in za vsakega člana družine, ki se pri njem vzdržuje: 80 kg krompirja in 8 kg fižola;
3. za vsak hektar zemlje, ki se posadi: s krompirjem 20 stotov, s fižolom 150 kg;
4. za vsako svinjče, določeno za pitanje: 1 stot krompirja, če prideluje koruzo, ali dva stota, če ne prideluje koruze.

Pridelek pod zaporo po čl. 2 te naredbe odkupuje, zbira in razdeljuje Pokrajinski prehranjevalni zavod, pri čemer pritegne po potrebi v pomoč za to pooblaščene ustanove ali tvrdke.

Prepovedan je prevoz kakršne koli količine krompirja ali fižola, če ga ne spremlja posebna prevoznica, ki jo izda Pokrajinski prehranjevalni zavod.

Kdor koli bi se delno ali v celoti ne odzval oddaji pridelka, bo kaznovan v smislu čl. 6 omenjene naredbe, in sicer z globo do 5000 lir in z zaporom do dveh mesecev.

Pozivamo pridelovalce, da oddajo preko občinskih preskrbovalnih uradov ves pridelek, ki presega njihove lastne potrebe.

Rokodelski oder je pričel svojo sezono z odlično dramo J. Žigona: »Kadar se utrga oblak«. Opozarjamo na ponovitev, ki bo v nedeljo, 11. t. m. ob petih popoldne. Dejanje poteka na velikem posestvu lesnega trgovca in prikazuje zgrešeno življenje, nepoštenost in krivico. Vabljeni!

Številni prijatelji so spremili Janeza Gregorina do zadnjega počivališča

Ljubljana, 7. oktobra.

»Beati in Domino morientes...« ta pesem, ki si jo ob odprtem grobu tolikrat pel, doni sedaj tudi tebi, Janez. »Beati in Domino morientes...!«

Našega Janeza smo včeraj spremili na zadnji poti. Še ko smo zadnje ure njegovega bivanja med nami hiteli k njegovi krsti, skoro nismo mogli verjeti, da nas je tako nenadoma zapustil — v cvetu mladosti, poln življenja in volje do dela. Včeraj smo še pohiteli k njemu, da mu želimo poslednji zbogom.

V skromni kapelici sv. Andreja je ležal Janez med cipresami. Številni njegovi prijatelji so prihajali, da se še zadnjič poslove od njega. Tako so ga med drugimi spremili: predsednik Novinarskega društva g. Železnikar s tajnikom Gmajnarjem in poslovodjem Prunkom, glavni ravnatelj KTD, ravnatelj »Jutra« g. Virant, vodstvo »Družinskega tednika« z g. Bratušo na čelu, glavni urednik »Slovenca« g. Jurčec in glavni urednik »Slovenskega doma« g. Javornik, številni časnikarji ljubljanskih listov, zastopniki Ljudske tiskarne in grafičnega delavstva. Dalje so bili zastopani športniki, pevci, planinci ter pokojnikovi tovariši iz akademskih let. Ob pol 4 je šentpetrski župnik g. Košmerlj v spremstvu treh duhovnikov blagoslovil pod streho glavne žalske kapele krsto in zmolil obredne molitve. Po blagoslovu so mu tovariši-pevci pod vodstvom dirigenta g. Marolta Franceta mogočno in ubrano zapeli žalostinko: »Človek, glej dognanje...« Nato je naš Janez nastopil zadnjo zemeljsko pot. Za lepimi in številnimi venci so se zvrstili v dolgi vrsti pokojnikovi spoštovalci. Po molitvah v cerkvi so mu pevci znova zapeli čudovito lepo, mogočno in ubrano: »Beati mortui...« Iz cerkve smo po božji njivi spremljali dragega Janeza še nekaj korakov do črne jame. Ob odprtem grobu je spregovoril urednik g. Kremžar in se od njega poslovil s temi besdami:

Dragi tovariš!

Ko bi danes še govoril z nami našo govorico v maternem jeziku, ki si ga tolikanj ljubil v življenju, bi te radi vprašali: Janez — ti, tak orjak po telesu, pa ležiš zdaj pred nami nem in tih ter negiben — ali je to mogoče? Pa bi nam, ves pretresen od prestalih telesnih bolečin, lahko kakor svetopisemski Job odgovoril:

»Človek, rojen iz žene, živi malo časa in je poln različnih nadlog. Kakor cvetka pride na dan, pa že ga potlačijo in kakor senca zbeži.

Drevo — če ga obrežeš, spet ozeleni in njegove veje poženo. Človek pa — ko ga je smrt slekla in pokončala, kje neki je?«

Da, to je tisto usodno vprašanje: Kje neki je človek, ki ga je smrt pokončala? Želo smrti je bridko za vsakogar, ki ga je rodila človeška mati. Kako neki ne bi bilo bridko takemu, ki ga je bila sama volja do življenja in dela. Volja do dela ne zase, marveč za druge, za narod svoj. Kakor neupogljiv hrast si se nam zdel, močan in odporen kakor skalna kraška tla. Notri v tej trdi hrastovi skorji pa je utripalo mehko in plemenito srce, veliko v ljubezni do prijateljev, do tovarišev, zlasti pa veliko v ljubezni do svojega naroda.

Saj si ljubil svojega Stvarnika, tako skrito in otroško udano si ga ljubil, kakor ga je ljubil tisti tvoj Vresk, ki je umiral v tvojem »Zavetju v pečevju«, kjer si mu v umirajoča usta polagal svoje besede, svojo vero in svojo molitev:

»Gospod Bog, v Toje roke izročim svojo dušo! Zmerom sem jo Tebi nosil na dlan, kajti Tebi ni mogoče nobene reči prikriti, rad pa vidiš, če kdo sam pri sebi premisli, kaj je bil napravil napačnega in potem tako pride pred Te ter Ti pove. Ti že itak vse veš, vesel pa si grešnika, če se ti še sam obtoži, česar se spomni. Ti vsega pregledaš, sprevidiš njegovo voljo in misel, in kar se ne ujema, da se on ni spomnil, tisto sam od sebe z očetovsko prizanesljivostjo izbrišeš, saj veš, ki vse vidiš, da te oni ni bil mislil oguljufati! Napravi tudi z mano tako, Gospod Bog, da bom bel prišel pred Te, brez ljulke, plevela in umazanije! Odpusti mi, kar sem kdaj napak napravil vede in hote, izbriši pa mi tudi tisto, kar sem po nevedoma! Mora ura je zdaj odbila. Pred Tvoj obraz bom stopil . Sprejmi Gospod. Ti dobri nebeški Oče svojega hlapca in daj mi tam gori, če je to mogoče, kakšen podoben opravek, kakor sem ga imel tu na zemlji, da ne bom po nerodnem rok križem držal! Za te moje ljudi, ki bodo še ostali na zemlji, Te prav lepo prosim, bodi tako dober z njimi, kakor si bil z menoj ves čas, odkar sva skupaj popotovala... Če pa se Ti bo zdelo prav, pa tudi katerega udari, kadar se ne bi vedel tako, kakor si zapovedal. Pa ne preveč hudo, ker so moji in jih imam tako rad, Te prosim.

Ne pusti Gospod, da bi Vreskovina propadla, ne pusti, da bi zemljo, ki sva jo oba midva obdelala, spet preraslo ščavje! Zdaj pa Gospod Bog, če je Tvoja volja taka, me vzemi k Sebi. Pripravljen sem, o Bog!«

Tako si lansko leto molil z usti starega Vreska. Zdaj pa tam, kjer ti je že vse jasno in vidno, moliš s svojimi ustnicami. Tamkaj zdaj lahko tudi potožiš svoje bolečine ko v svojem življenju za svoje bolečine nisi poznal nobene tožbe. Ko danes premišljam tvojo čudovito odpornost zoper vse telesno trpljenje, se moram spomniti na besede, ki se bero v »Povesti duše« v sv. Mali Tereziji, ki se je do konca držala gesla: »Ne potoži svojih bolečin nikomur, dokler nisi na koncu svojih moči!« Ta mala svetnica je bila tako silna in močna, da je rekla: »Še morem hoditi, torej moram!« To njeno jekleno upanje je ustvarjalo junaštva. Prav tako si tudi ti preziral bolečino in se ji do zadnjega nisi udal, dokler lončevina v tebi ni premagala in je bolečina iz nje iztisnila solzo: »Že dolgo hudo trpim.«

Ne vem, ali si bral to Povest Duše, bržkone pa si bral Hojo za Kristusom, kjer je povedano, da bodo naše zatajene telesne bolečine naše veliko veselje. Naj bi tvoje veliko trpljenje zadnjih mesecev bilo zdaj tebi v večno veselje!

Ljubil si kot planinec zlasti naše gore in planine.

Zdaj ti je že odprta tista Sveta gora, ki mi vsi skušamo plezati na njo in ki želimo in molimo, da bi se na nji zbrali vsi. Zdaj ti je tudi že odkrit odgovor na psalmistovo vprašanje:

»Gospod, kdo bo počival na Tvoji sveti gori?

Kdor hodi brez madeža in dela pravično,
kdor govori resnico v svojem srcu,
kdor ne ravna zvijačno s svojim jezikom.
Tudi ne dela zla svojemu bližnjemu
in ne sprejema sramotenja zoper svojega bližnjika.
Kdor prisega svojemu bližnjemu, pa ga ne vara, kdor ne daje svojega denarja na obresti in ne sprejema daril zoper nedolžnega.«

Janez, kdor te je poznal, ve: Tak si bil! S svojim življenjem si izpričeval ljubezen do bližnjika, v svojih delih pa si pričeval ljubezen do Boga — Stvarnika.

Mi pa, ki smo ostali, in ki je naš rajnik v Vreskovi molitvi za nas vse molil ob svoji zadnji uri, prosimo Boga, kakor je on molil:

»Sprejmi, Gospod, Ti dobri nebeški Oče, tega našega ubogega Vreska, našega plemenitega tovariša Janeza Gregorina v svoje naročje ter mu ne prištevaj, kar je kdaj hote ali nehote napak napravil. Poplačaj mu njegovo ljubezen in trpljenje in daj mu prostora ob svoji nebeški ženitnini

N. p. v miru!

Dragi tovariš, na svidenje na sveti Gori!

Ob presunljivem govoru ni ostalo nobeno oko suho. Spet so zadoneli lepi akordi domače žalostinke: »Blagor mu, ki se spočije!« Nebo pa je poslalo dragemu Janezu zadnje zemeljske pozdrave s planin, ki so zažarele v soncu, kakor da nemo pozdravljajo svojega občudovalca in ljubitelja.

S Hrvaškega

Vsaka hrvaška domobranska garnizija mora upravljati svoje vzorno posestvo, na katerem bodo dobivali vojaki v času, ko služijo v kadrskem roku, vsa potrebna teoretična in praktična navodila iz modernega kmetovalstva, tako da jih bodo lahko potem doma uporabljali na svojem posestvu. Tako odredbo je izdalo hrvaško domobransko ministrstvo.

V bližini znanega hrvaškega letališča Rajlovca blizu Sarajeva so pred kratkim zgradili in posvetili domobransko džamijo.

Iz okolice Bjelina se je pred kratkim izselilo na Madžarsko okrog 600 Madžarov, ki so dozdaj živeli v teh krajih.

MOLTA DELLA COMICITA' che — MNOGO KOMIKE, ki jo je

ALDO FABRIZI

profonde nel suo film — natrosil v svojem filmu

„Avanti c'è posto"

la troverete condensata nel DISCO — dobite zgoščene na PLOŠČI

C. E. T. R. A.

IL TRAMVIERE - Parte I-II DD 10104

Il maggiori successi di ALDO FABRIZI sono incisi su dischi C. E. T. R. A.
Največji uspehi ALDO FABRIZI-JA so prenešeni na plošče C. E. T. R. A.

PRODUTTRICE — PROIZVODNJA

„S. A. C. E. T. R. A." VIA ARSENALE, 17 TORINO

Naročnik nam piše:

„S pravim užitkom in skoro kar nepretrgoma sem bral povest

Neznani učenec

ki ste jo izdali v „Slovenčevi knjižnici". Res, kot bi bral nov Quo vadis. Palestinska zemlja ob največjem prelomu svetovne zgodovine. Troboj med judovskim fanatizmom, rimsko močjo in novim prekvasujočim Kristusovim naukom. Napeta zgodba razvajenega rimskega plemiča, ki postane po strašnih razočaranjih in pretresujočih doživetjih neznan Kristusov učenec in mučenec."

S. S. van Dyne: 54

ZAGONETNA SMRT

KRIMINALNI ROMAN **GOSPODA BENSONA**

Včeraj se je prestrašila zlasti v trenutku, ko sem omenil ime njene hčerke. Bala se je, da bi mi utegnili najti vzrok zločina, ko bi zvedeli, da sta si v sorodu.

Priznala je, da je slišala strel. Zakaj? Če bi rekla, da ga ni slišala, bi ji bilo kaj lahko dokazati, da se strel, ki poči v salonu, v njeno sobo sliši in bi zaradi takšne tajitve sum še bolj letel nanjo. Če koga prebudi kak nenavaden hrup, gre navadno hitro prižgat luč in pogleda na uro. Tega pa ona ni storila. Prizadeva se tudi, da bi našla vzrok temu.

Pri prvem zasliševanju je jasno pokazala, kako odvraten ji je Benson. Pri vsakem zasliševanju pa je bila njena preplašenost večja.

Toda, ona je prava Nemka, pogumna in odločna ter sposobna zasnovati kak načrt in ga potem tudi natančno izpeljati.

Stas.

Visoka je približno 1.75 m. To je prav takšna višina, kakršno je moral imeti, kakor je ugotovljeno, tisti zločinec.

Markham je dvakrat prebral, kar si je bil Vance prejšnji večer po koncertu zapisal. Zatem je začel hoditi po sobi gor in dol in je bil dobrih deset minut globoko zamišljen.

»Ni to listina, sestavljena v zakoniti obliki,« je pripomnil Vance. »Toda jasno je in mislim, da bi jo razumel tudi kak porotnik.«

Markham ni takoj odgovoril. Ustavil se je pred oknom, ki je gledalo na cesto, potem pa dejal:

»Da, zdi se mi, da si svojo domnevo temeljito dokazal. Nekaj posebnega je, moram reči! Vse od začetka sem se spraševal, na kaj vendar cikaš. Pri včerajšnjem zasliševanju gospe Platzove sem dobil vtis, da si nisi bil čisto na jasnem, kaj hočeš. Priznam, da mi niti malo ni kdaj prišlo na misel, da bi sumil to žensko. Benson ji je bil moral dati res tehten povod! Ne morem pa se sprijazniti z mislijo, da bi jo bilo treba zapreti. Čudno, da nisem nikdar pomislil nanjo!«

Ustavil se je pred Vancejem.

»V začetku niti ti sam nisi mislil, da bi bila ona zagrešila zločin, kljub temu, da si se bahal, da si ugotovil pravega zločinca že po prvih petih minutah, ko smo bili v Bensonovem salonu!«

Vance se je zlobno nasmehnil in ni odgovoril, Markham pa se je začel raznemati.

»Rad bi vedel, zakaj si mi potem dejal, da kaka ženska ne bi bila zmožna storiti takšnega zločina, če pa je tvoj sum letel vprav na neko žensko. Radoveden sem tudi, čemu je bilo treba vsega tistega tvojega pripovedovanja o umetnosti psihološkega raziskavanja.«

»Tudi res ni zagrešila tega zločina kakšna ženska,« je odvrnil Vance.

»Kaj, da ni bila ženska to?«

»Nikdar!«

Pokazal je na tista dva lista papirja, ki ju je Markham še vedno držal v roki, ter dejal:

»To so tiste točke, ki sem si jih zapisal, da te z njimi premagam! Tista uboga Platzova je najbolj nedolžna ženska na svetu.«

Markham je razgrnil papirje na mizo in se vsedel. Nikdar ga še nisem videl tako besnega kot zdaj. Znal pa se je na občudovanja vreden način premagovati.

»Glej, dragi moj,« je nadaljeval Vance, »moja vroča želja je bila, dokazati ti otipljivo, kako brezpomembno je dokazovanje na podlagi sumničenj, in kako nepomembni so včasih tudi gotove vrste tvarni dokazi. Da ti po pravici povem, kar naravnost ponosen sem, da sem obdolžil Platzovo. Prepričan sem, da bi jo ti lahko dal obsoditi na podlagi tega, kar sem ti tu predložil. Toda, vse je zletelo v zrak, kakor se pogosto zgodi pri takšnih obdolžitvah, kakršne so vaše. Verjemi mi, Markham, dokazovanje na podlagi sumničenj je prava revščina. V večini primerov obstoji v tem, da skušate zbrati gotovo število šibkih členov v upanju, da boste potem naredili iz njih močno verigo.«

»Ali si me povabil sem zato,« je vprašal Markham mirno, »da mi razložiš, kako je treba postopati, kadar človek hoče izslediti kakšnega zločinca?«

»Ne zato. Hotel sem te samo pripraviti na moje odkritje. Nimam v rokah niti najmanjšega tvarnega dokaza in tudi ne dokaza na podlagi sumničenja, pa vendar čisto zanesljivo vem, kdo je ta zločin zagrešil, tako zanesljivo, kakor gotovo sediš zdaj tu na tem stolu.«

»Pa kako si vendar prišel do te svoje ugotovitve, če nimaš v rokah nobenega dokaza?«

»Edino na ta način, da sem pretehtal podrobno vse tisto, kar bi lahko imenoval osebne okoliščine. Ena takšnih je človeška narava. Tistemu, kdor zna brati iz nje, pove vse, kar bi rad zvedel.«

»Ti si morda predstavljaš,« ga je zavrnil Markham zbadljivo, »da bi jaz lahko stopil pred sodišče, privedel s seboj pod roko tvojo žrtev ter dejal sodnikom: Evo ga, to je tisti, ki je umoril Alvina Bensona! Dokazov, ki bi govorili proti njemu, sicer ni nobenih, toda obsoditi ga morate na smrt že zaradi tega, ker moj učeni in odlični prijatelj gospod Philo Vance, izumitelj tistih breskvinih cmokov, trdi, da je ta človek hudodelec.«

Vance je zmignil z rameni.

»Gotovo ne bom umrl od žalosti, če ne zapreš krivca. Zdi se mi pa potrebno povedati, kdo krivec je, če že ne zaradi česa drugega, pa vsaj zaradi človekoljubja. Zdi se mi tudi potrebno preprečiti ti, da bi še naprej zasledoval te uboge ljudi, ki nas prav nič ne brigajo.«

»No dobro, pa povej to in vse drugo potem prepusti meni.«

Mislim, da je bil Markham v svojem srcu trdno prepričan, da Vance res ve, kdo je umoril Bensona. Proti poldnevu pa je tudi že razumel, zakaj ga je Vance toliko časa držal na trnu in zakaj mu vse njegove ieze ni rajši prihranil. Res je bil že raztogoten in tega tudi ni skrival.

»Še eno ali dve stvari moram prej storiti, preden ti bom povedal zločinčevo ime,« mu je dejal Vance. »Pokazati mi moraš za trenutek tiste alibije.«

Markham je potegnil iz žepa šop natrojpisanih listov in mu jih ponudil.

Vance si je nataknil naočnike ter začel pazljivo brati. Potem je odšel iz sobe telefonirat. Ko se je vrnil, je bral dalje tista poročila in se zadržal zlasti pri enem od njih, kakor da bi ga podrobnejše pretehtaval.

»Izločiti nam je morda treba samo še zadnjo možnost,« je slednjič pomrmral in pogledal v strop pri čemer je bil izraz na njegovem obrazu nekam nedoločen. Zatem je prebral ono poročilo še enkrat in dejal:

»Vidim tu, da je bil polkovnik Ostrander skupaj z občinskim prisednikom iz Bronxa, nekim Moriartyjem, tisto noč, ko se je odigral zločin, v gledališču Piccadilly na Cesti 47-a. Prišla sta tja malo pred polnočjo in sta ostala tam ves čas, dokler je trajala predstava, to se pravi, približno do dveh ponoči. Poznaš tega prisednika?«

»Da. Imel sem priliko seznaniti se z gospodom Moriartyjem. Pa kaj nas on briga?«

Poslanstvo italijanske žene v vojni

Italijanske žene se žrtvujejo za zmago domovine doma in na bojišču

Žene so kot družinske matere duša notranje fronte. Število italijanskih žena znaša približno 10 milijonov. Vsako jutro, ko se mati prebudi, premišljuje, kako bo uredila življenje svojih dragih, da ne bodo preveč občutili trdot vojne, zlasti glede hrane, pa tudi zaradi tega, ker morajo pogrešati toliko ugodja, ki so ga bili navajeni. Mati zna prirediti pečenega zajčka kot nežno jegnjetino, mati zna pravilno uporabljati različne živilske nakaznice. Samo mati zna pripraviti to na vodi, kar je preje kuhala na olju ali surovem maslu, mati zna varčevati do neverjetne mere in prirediti odlično sladko jed brez sladkorja, brez moke in brez likerja. Mati zna prati brez mila in najde še čas, da opravlja še dnino ali pa kako pomožno delo, mati zna ohraniti vedro razpoloženje, čeprav že dolgo ni o dragih s fronte nobene vesti. Mati se popolnoma preda žrtvi ločitve. Junaško prenaša tudi vest o smrti svojih najdražjih.

Po zmagoviti vojni bodo postali junaki, ki so se borili za nov red, nesmrtni. Tudi družinska mati bo dobila med njimi častno mesto.

V rednih časih je bilo zaposlenih približno 30 odstotkov žena. Ko jih je potrebovala domovina, so pa stopile vse v prednje vrste. Danes so mobilizirane vse za delo sposobne žene od 14 do 60 leta. Pet milijonov žena čaka na zaposlitev. V posebnih tečajih se pripravljajo za poljske delavke, zlasti pri poljedelskih strojih, za avtomobilske voznice, prodajalke voznih kart, sprevodnice avtobusov, delavke v mizarskih podjetjih, tehnične delavke, telegrafistke, telefonistke, tipkarice, knjigovodkinje, nameščenke, prodajalke, pletilje, vezilje, prikrojevalke in krojačice. Dalje se tudi izobrazujejo v gospodinjstvu in negi otrok. Za vse to skrbi narodna fašistična stranka in korporativna oblast delgovne službe.

Posebno izdatni so rezultati v tečajih za kmečke gospodinje, ki so ponosne, da lahko nadomeščajo svoje može, ki se bore na fronti, pri vseh poljskih delih.

Tečaje posečajo tisoči in tisoči žena. Tramvajske in avtobusne sprevodnice so se že pojavile v svojih sivih in modrih uniformah. Od hiše do hiše hodijo pismonošinje. Zmožne so, pazljive in vljudne. Dopisnik rimskega tiska jih je že pohvalil. Kot vzgled jih stavljajo... možem. Gotovo je nad 1 milijon žena zaposlenih v poljedelstvu, tovarnah, podjetjih, razen 5 milijonov, ki je običajno zaposlenih. Nekaj tisoč pa je telefonistinj in telegrafistinj. Določene so, da opravljajo odgovorno službo. Le na ta način lahko opravljajo na fronti svojo službo telefonisti in telegrafisti.

Sledimo pa lahko tudi delu zdravnic, inženjerk in odvetnic itd. in vseh ostalih žena, ki opravljajo važno delo za narod. Tudi v skrbstvu pripada ženi važna vloga. Žena se zna žrtvovati na vsakem polju. Rada se odreče razvedrilu, ki bi jo razveselilo in tudi ta čas izkoristi za delo. Celo tedaj, kadar ji je že ves dan z delom izpolnjen.

Tudi skrbstvo zahteva od žene mnoga dela. V prvi vrsti se posvečajo mnogo bolniškim strežnicam Rdečega križa. Tem načeluje kot narodna nadzornica vojvodinja **Marija Piemontska.** Tisk je poln poročil o neutrudni plodoviti delavnosti visoke žene; bolni vojaki v lazaretih poznajo njen dobrohoten smehljaj, njene nekoliko žalostne oči, njene prijazne besede, ki tolažijo trpeče. Kadar govorimo o prostovoljnih bolničarkah, pomislimo na kratko vojno poročilo, ki je prineslo sledečo vest: »V noči na 15. marec 1942. je torpediralo pred Valono angleško letalo bolničarsko ladjo, ki je bila baš pripravljena za vkrcanje ranjencev. Pet prostovoljnih bolničark je bilo ubitih.«

Nad 10.000 prostovoljnih bolničark opravlja to delo, ne da bi želele biti javno poznane; vse so izenačene z nazivom »sestre«. Med njimi so aristokratinje, politične in kulturne voditeljice. Daleč od častihlepja žive, predane ljubezni in žrtvovanju.

91 jih je odlikovanih, med njimi 3 s srebrno, 10 z bronasto svetinjo in 78 z vojnim križem. Sestre Rdečega križa srečamo v vojnih lazaretih žareče afriške fronte, brezkončne ruske fronte in lazaretnih ladjah, ki so v stalni nevarnosti. Novi tečaji so prepolni gojenk, število 10.000 je že prekoračeno.

Mnogo žena je na listi krvnih dajalcev. V rednih presledkih jih kličejo v bolnišnice, kjer dajejo svojo kri ranjenim bojevnikom.

Mnogo žena pa živi v inozemstvu, kjer so zaposlene v poročevalskih uradih. Te žene skrbe, da prejemajo družine vojakov, ki se bore na fronti, čimprej poročilo o svojcih.

Organizacije ženskih fašijev skrbe za pripravljanje in pošiljanje zavojev bojevnikom. Na stotine in tisoče »zimskih« in »poletnih« pošiljk odhaja na fronto.

Ne smemo pozabiti, da naletimo na žene tudi v posebnih okrepčevalnicah, ki so prirejene v Italiji in Libiji. Vse mogoče delajo, da bi nudile materijalnega in duhovnega krepčila. Vojaki, ki so na potu, dobro vedo, da skrbe sestrsko zanje italijanske žene in to vsak čas, v ostri zimi ali v vročem poletju. Sorodniki bojevnikov so deležni skrbstva; ljubeznivo in brezplačno gostoljubnost uživajo sorodniki ranjencev ali bojevnikov.

Na francoski in Jugoslovanski fronti so uredili premakljiva okrepčevališča. Ta okrepčevališča so delala pogosto prave čudeže s tem, da so sledila bojevnikom iz kraja v kraj. Prinesla so vse one stvari, ki so potrebne vojakom na pohodu in ženam in otrokom doma. Žene so ostale na svojem položaju tudi tedaj, ako so v bližini grmeli topovi. Tudi junaških žaloiger ni manjkalo. Naj omenimo samo mlado Arielo Reo, ki je padla pri izvrševanju službe za trpeče in ranjene.

Zgodovina, ki bo opisovala vojno, bo govorila tudi o veliki tvorni sili fašistične žene. Mussolinijeva vlada je znala na vsakem polju uresničiti stroge pogoje ki so potrebni, da se skuje duh nove Evrope.

O čudežu Osram žarnice

Del prodigio della Lampada Osram

Sembra oggi una cosa semplice avere a disposizione la lampada OSRAM, sicura dispensatrice di luce ottima ed abbondante. Ma quale somma di indagini scientifiche e di lavoro creativo hanno dovuto compiere i laboratori specializzati della Osram per raggiungere l'odierna perfezione! Perfezione che si compendia nelle parole
LAMPADE OSRAM-D molta luce e poco consumo

Danes se nam zdi naravno, da imamo na razpolago OSRAM žarnico, sigurno razširjevalko odlične in zadostne luči. Toda koliko znanstvenih naporov in ustvarjalnega dela so morali vložiti posebni laboratoriji pri OSRAM-u, da je žarnica dosegla današnjo popolnost. Popolnost, ki jo moremo na kratko izraziti z besedami

OSRAM-D ŽARNICE

mnogo svetlobe in majhna poraba

G I

Športni drobiž

Plavalni klub Zagreb se je dogovoril za prijateljsko medmestno srečanje Zagreb : Dunaj.

Švedski boksarski mojster Tandberg se je dogovoril in podpisal pogodbo z neko švedsko filmsko družbo, da bo nastopil v filmu, v katerem bo precejšen del filmskega traka posvečen boksu.

V teh vojnih letih so nemški boksarji nastopili že v 25. mednarodnih srečanjih, izmed katerih so jih 20 odločili v svojo korist. Od leta 1922 pa so nemški boksarji nastopili v 84 mednarodnih srečanjih. Zmagali so 65 krat, devet borb je ostalo neodločenih, podlegli pa so 10 krat.

Slovaški rokoborci so povabljeni tudi v Italijo, kjer bi se v Bariju pomerili z italijansko rokoborsko reprezentanco. Srečanje bi bilo 6. novembra. Pri prvem srečanju v Breslavi so zmagali domačini s 3:4. Ali bodo Italijani pri revanžnem srečanju kaj bolj srečni?

Norveško mladinsko nogometno moštvo bo igralo v bližnjih dneh v Nemčiji več nogometnih tekem.

Zagrebško nogometno moštvo Gradjanskega se pripravlja na veliko turnejo. Najprej bi nastopil Gradjanski v Švici, kjer bi odigral dve tekmi: eno v Bernu, drugo pa v Genfu. Na poti skozi Francijo bi odigral eno tekmo v Toulouse-u, v Španiji bi potem nastopil v Barceloni, Madridu, Valenciji in Sevilli, na Portugalskem pa bi se pomeril v Lizboni. Na poti domov bi odigral eno tekmo v Nici, v Italiji bi odigral tekmo v Genovi. Pred odhodom na to veliko turnejo pa bo Gradjanski najbrž odšel na krajšo turnejo po Turčiji.

V Dresdenu je bilo veliko sabljaško tekmovanje za nemško državno prvenstvo. Za naslov prvaka v meču se je potegovalo nič manj kot 51 tekmovalcev. Zmagal je v končni borbi Lerdon. Dosedanji prvak v tej skupini Kroggel je bil pri tekmovanju šele šesti.

11. t. m. se bosta pomerili med seboj vojaški enajstorici iz Belgrada in Sofije. Sofijsko moštvo bo zelo dobro sestavljeno. Tekma bo v Belgradu

Nemci imajo za prihodnje tedne bogat športni mednarodni program. Tole imajo na sporedu: v nogometu: Nemčija : Švica 18 oktobra v Zürichu, Nemčija : Hrvaška 1. novembra v Stuttgartu, Nemčija : Slovaška koncem novembra v Bratislavi. — Telovadci bodo nastopili na troboju Nemčija : Italija : Madžarska, ki bo 12. decembra v Budimpešti. — Rokometna tekma Nemčija : Madžarska bo 18. oktobra v Budimpešti. — Rokoborci Nemčije in Madžarske se bodo pomerili 15. nov, v Mannheimu. — Nemčija : Švica v boksu bo v začetku novembra v Zürichu. Od 4. do 6. decembra pa bo velika boksarska prireditev na kateri bodo zastopane reprezentance Nemčije, Italije in Madžarske. — Medmestna tekma Zagreb : Monakovo bo 18. t. m. v Zagrebu.

V treh vrstah...

Na vzhodni fronti je padel Jožef Seda, župni personalni referent nemške delovne fronte.

V Račah pri Arnovžu je padel viničar Lovrenc Rihtar tako nesrečno, da si je prebil lobanjo in umrl.

Pri Beljaku je trčil s kolesom v avto Jože Bruner in obležal s prebito lobanjo. Čeprav so ga takoj prepeljali v bolnišnico, je kmalu po prevozu izdihnil.

Na Igu je pritisnil voz v trebuh 15 letno hčerko Pavlo Božnarjevo in ji prizadejal hude notranje poškodbe.

V Mariboru je umrla v visoki starosti 90 let Klotilda Škoflekova, po rodu Kranjčeva. Bila ni samo mati, temveč tudi babica in prababica.

Na vzhodni fronti je padel 23 letni SS prostovoljec Alojz Gradischnigg iz Maribora.

V Rogaški Slatini sta se poročila Jože Kamenšek in Leonija Modičeva.

Tatvina v Jakopičevem paviljonu

Akademski slikar Gorjup, ki razstavlja svoja dela v Jakopičevem paviljonu, je imel te dni na razstavi poseben obisk. Med številne obiskovalce se je vrnil tat, ki je odnesel iz paviljona lepo sliko, nato pa izginil. Ker akademski slikar ve, kdo je ta občudovalec njegove slike, mu priporoča, da mu sam vrne sliko, ki jo je morda hotel celo naročiti.

Ljubljana

Koledar

Danes, sreda, 7. oktobra: Kraljica Rož.
Četrtek, 8. oktobra: Brigita vd.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Leustek, Resljeva c. 1; mr. Bahovec, Kongresni trg 12; mr. Komotar Vič-Tržaška cesta.

Zaradi slabega mleka že več tednov ni bilo pritožb, ker je sedaj mleko res prav dobro in tudi snažno. Laboratorij mestnega tržnega urada namreč vsak dan jemlje vzorce mleka že pri producentih, nato pa tudi po mlekarnah, da pregleda kvaliteto mleka. Slabo mleko zato lahko računamo že za izjemo in ne smemo več delati krivice kmetovalcem in mlekarnam. Če se mleko naglo skisa, so zvečine krive površne gospodinje same, ker ne hodijo po mleko z dosti snažnimi posodami. Posoda za mleko mora biti vsak dan pomita z vrelo vodo, priporočamo pa tudi, naj vodi dodajo nekoliko sode ter na ta način preprečijo kisanje mleka. Če je v posodi tudi samo toliko kot je črnega za nohtom mleka prejšnjega dne, se razvijejo glivice ter se mleko zato mora skisati. Da se pa mleko pri kuhanju ne prismodi, je priporočljivo, če ga vlijemo v mokro posodo in v tej posodi pristavimo k ognju.

COLLEGI MASCHIU * MOŠKI ZAVODI
„B. DI RORAI" - Via Silvestri 9 - ROVIGO
„G. PASCOLI" - Viale Filopante 10 - BOLOGNA
Ogni ordine di scuola
Popoln šolski red

Ljubljansko gledališče

Drama:

Sreda, 7. oktobra ob 17: »Oče naš«. Red Premierski. Krstna predstava.
Četrtek, 8. oktobra ob 17: »Oče naš«. Red Četrtek.

Opera:

Sobota, 10. oktobra ob 17: »Traviata«. Red Premierski. Otvoritvena predstava operne sezone.
Nedelja, 11. oktobra ob 17: »Seviljski brivec«. Izven. Cene od 24 lir navzdol.

E. Gregorin: »Oče naš«. Danes, v sredo, bo prva vprizoritev nove igre, ki jo je napisal član Drame E. Gregorin. Igra, ki ima uvod in sedem podob, ponazoruje miselno vsebino očenaša. Posamezne slike so zaključeni dramski prizori. Zajeti so iz današnjega življenja in vsebujejo socialne in moralne probleme. V igri nastopajo v uvodu: Učenik — Gregorin. V 1. podobi: oče — Raztresen, Lucija — Levarjeva, stari oče — Vl. Skrbinšek, babica — M. Vera, izvrševalec pravice — M. Skrbinšek, pomagača: Brezigar, Tomšič, uboga — Košič, Znanec — Gregorin. V 2. podobi: podjetnik — P. Kovič, žena — Gabrijelčičeva, doktor Štefan — Verdonik, delavec — Nakrst, gruntar — Potokar, žena — Starčeva, Angela — Sancinova, Anže — Plut, oče Urh — Bratina, sin — Blaž, dekle — J. Boltarjeva, čevljar — Raztresen, štacunar — Podgoršek, upravitelj — Lipah, naddavkar — Brezigar, gospod — Košuta, gospa — Kraljeva, Metka — Remčeva, Bojan — Tomašič, Olga — Simčičeva — žena žagarja — Rakarjeva. V 3. podobi: mati — Starčeva, oče: Vl. Skrbinšek, hči — Rasbergerjeva, Anica — J. Boltarjeva, sosed — Košič, župnik — M. Skrbinšek. 4. podoba: mojster — Plut, žena — Kraljeva, sin — Brezigar, sosedova — Rasbergerjeva, 5 podoba: Helena — Ukmar — Boltarjeva, mati — M. Vera, maškari: Raztresen, Košič. 6. podoba: bogoslovec — Verdonik, osmošolka — Levarjeva, mož — M. Skrbinšek, Nepridiprav — Košič. 7. podoba: igralec — Potokar, pastir — Podgoršek. Gospod — Gregorin. Igro je zrežiral avtor. Zvočne efekte zvonov je posnela tvrdka »Radio Philips« (Zrimšek).

EIAR - Radio Ljubljana

Sreda, 7. oktobra: 7.30 Pesmi in napevi — 8.00 Napoved časa. Poročila v italijanščini — 12.20 Plošče — 12.30 Poročila v slovenščini — 12.45 Plošče — 13.00 Napoved časa. Poročila v italijanščini — 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.20 Pisano glasbo izvaja orkester pod vodstvom dirigenta Segurinija — 14.00 Poročila v italijanščini — 14.15 Operna glasba na ploščah — 14.45 Poročila v slovenščini — 17.15 Koncert, vodi dirigent G. Morelli, sodeluje tenorist Musi Giovagnoli — 19.00 »Govorimo italijansko«, prof. dr. Stanko Leben — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Valček — 20.00 Napoved časa. Poročila v italijanščini — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.45 Radio za družino — 21.15 Orkester Cetra, vodi dirigent Barzizza — 21.40 Koncert Šramla Ljubljana — 22.10 Koncert Tria di Trieste — 22.45 Poročila v ital.

V. HEISER 113

Zdravnik gre križem svet

Vsega ne moreš opraviti naenkrat, a ko je bila holandska civilna uprava končno spreobrnjena, se je lotila dela z vsemi silami. Razširjali so propagandne filme risbe zdravstvene naprave, razpravice, tiskovine: skratka z vsemi sredstvi so jeli poučevati ljudstvo. Naposled so uredili velik zdravstveni muzej, ki so ga za ta namen posebej zgradili. Imeli so tudi skioptična predavanja na velikem trgu Koningspleinu v Weltevrednu, kjer se je včasih zbralo na trideset tisoč Javajcev.

A to so bili le zunanji znaki popolne spreobrnitve v mišljenju. Naš veliki prispevek otoku Javi pa je bil ta, da smo jim pomagali potem dovršiti zastavljene naloge. Kdor je hotel vstopiti v holandsko kolonialno službo, je moral več let poprej obiskovati kolonialni zavod v Amsterdamu. Tam se je učil jezika, spoznal je ljudske šege in navade ter malajska verstva. Toda način poučevanja je bil zdaj ves drugačen: kjer se je dijak nekoč učil, kako je treba zapovedovati, se je poslej seznanjeval z načelom, da je treba znati najprej prepričevati.

Vzhod se je prebudil

Nekega vročega junijskega popoldneva sem se vozil po novi cesti Harun Krung v smeri proti palači siamskega kralja, enega maloštevilnih neomejenih vladarjev na svetu. Nekdaj Bangkok, ki so mu vzdeli tudi ime »vzhodne Benetke«, ni imel ulic, marveč samo z drevesi obrasle kanale, tako zvane »klonge«. Kralj Maha Vajiravudh pa se je naveličal s svojim »zlatim labudom« križariti po obširnem in mirnem Menamu; čoln je poganjalo šestdeset veslačev, ki so bili napravljeni v sijajnih rdečih krojih in s plamenečimi pozlačenimi vesli rezali valove. Videl je avtomobile na Zahodu in ker je sam želel voziti se z njimi je dal vzdolž kanalov zgraditi za kakih 150 km cest, ki so jih dovršili v desetih letih, da bi se lahko v enem svojih 42 avtomobilov mogel peljati od enega konca mesta do drugega. Naprej ni bilo nobene ceste več: samo široka planota, ki se je raztezala do skrajne meje obzorja.

Vozili smo se mimo lepih javnih poslopij in palač, kjer so bivali neštevilni kraljevi bratje, strici, bratranci in nečaki. Neskončno število svetišč je bilo pokritih z barvastimi ostrešniki ter z vitkimi pozlačenimi stolpiči. Ti stolpiči so se naenkrat prikazali iznad zelenja, kar me je nekam presenetilo, čeprav sem jih poprej že tolikokrat videl.

Toplomer je kazal 38 stopinj, jaz pa sem bil oblečen v svečan in tesen frak. Tako se človeku zdi, ko da bi ravno najbolj vroči kraji bili najbolj vneti za pražnje obleke ter uradne slovesnosti. A po vseh teh dolgih pripravah krojaške umetnosti sem se vendarle razjezil, ko me je ravno pred narodnim muzejem lepih umetnosti zalotil kratek naliv ter mi zmočil cilinder, da je bil tak, ko bi bil prebolel črne koze.

Naposled smo dospeli do krivine Menama v osrčju tega mesta, kjer je s cinom obit zid obdajal kraljevo bivališče. Straže so s sumljivimi pogledi gledale v avtomobil in delale, kakor da ne bi vedele, da je kraljevo vozilo in da sedi poleg mene kraljev pribočnik. Ko smo se bližali vhodu, smo se peljali skozi vrsto častne čete, ki je stala v pozoru. Pozneje sem izvedel, da je bil na avtomobilu kraljevi znak krave in ta nam je takoj odprl glavna vrata.

Nekaj časa smo tavali sem pa tja mimo raznih kraljevskih uradov, dokler nismo dospeli do palače Hakri, ki jo je kraljev oče Hululongkorn dodal neštetim drugim poslopjem. Tu je imel človek videti vse preproste in sijajne gradbene oblike Vzhoda. Tam se je tudi vzdigoval »Dusit Mahaprasit Hall«, ki po svoji zidavi ne razodeva gradbenega načrta, marveč fantastičen sen umetnika. Videl si vrh tega še kraljevi Wat Phra Keo. Pod nadzidki je viselo na tisoče in tisoče prav drobnih zvoncev, ki so ob najbolj rahli sapici prav sladko zvenkljali. V zidovih je bilo vdelanih na tisoče kosov stekla, da se je ob sončnih dnevih vse lesketalo. V skrivnostni notranjščini na visokem oltarju pa je kraljeval veliki Buddha iz čistega smaragda.

Peljali so me v sprejemno dvorano, kjer so se mnogi uradniki zelo ljubeznivo z menoj pogovarjali v odlični angleščini. Nato so me z veliko slovesnostjo med dvema vrstama visokih vojaških častnikov vodili do majhnega in skromnega poslopja, ki je bilo po neznatnosti kar v nasprotju z vsemi ostalimi razkošnimi zgradbami. Takoj so me pustili, da sem stopil pred kralja, ki je bil oblečen v vojaško suknjo angleškega polkovnika. Soba je bila polna generalov, admiralov, ministrov in visokih uradnikov, ki so vsi bili oblečeni v sijajne vojaške kroje.

Vladar je bil mož majhne, čepke postave z okroglim obrazom. Ponudil mi je sedež ter sam sedel na nizek divan. Potem ko sva izmenjala običajne nepomembne vljudnosti o potovanju in vremenu, me je nenadoma vprašal:

»Kaj pa mislite o naši zdravstveni šoli?«

»Nisem se pripravil za tak pogovor, veličanstvo.«

»Pa bi rad vedel.«

»Upam, da mi bo vaše veličanstvo oprostilo...«

»A vendar bi zelo rad vedel.«

Najbrž je bil opazil, da sem si nehote ogledal polkrog zvedavih obrazov, ki so bili okrog mene. Nemara je sodil, da me navzočnost vseh teh odličnikov toliko moti da ne morem na vprašanje odgovarjati. Obrnil se je namreč do njih ter rekel:

»Lahko greste.«

Nihče se ni zganil.

»Dejal sem vam, da lahko greste!« je krali ponovil z nedvomnim poveljujočim glasom.

Obrazi so se raztegnili v veliko začudenje. Neradi so odhajali. Sablje so jim zažvenketale in vrata so se zaprla.

»Zdaj sva sama. Povejte mi torej svojo sodbo o moji zdravstveni šoli,« je vztrajal kralj.

»Veličanstvo, zagotavljam vas, da ne morem.«

»Nihče mi ne govori po resnici. Slišim samo take besede, o katerih ljudje mislijo, da mi bodo ugajale. Prosim vas, povejte mi svoje mišljenje čisto odkrito.«

Sedanje diplomatsko življenje v Vatikanu

Dokazi, da narodi gledajo danes v Vatikanu neoboroženo, a kljub temu nezavzetno trdnjavo prijateljskega sožitja na svetu

Posebni dopisnik »Pester Lloyda« je poslal iz Rima izredno zanimivo poročilo, v katerem popisuje diplomatsko življenje, kakršno je bilo, zlasti pa še, kakšno je zdaj v vatikanski državi. Ker to poročilo v marsičem pojasnjuje sedanje stališče svete Stolice do vojskujočih in nevojskujočih se držav ter dokazuje izredni ugled, ki ga uživa katoliška Cerkev in njen vrhovni poglavar po vsem svetu, ga povzemamo v celoti. Takole piše:

Obisk Rooseveltovega odposlanca Myrona Taylorja v Vatikanu

kakor tudi njegovi ponovni dolgi razgovori s papežem Pijem XII. so spet opozorili na poseben položaj, ki ga v tej vojni zavzema sveta Stolica. Da ta položaj ni samo izreden, pač pa tudi važen, sledi iz dejstva, da je predsednik ene največjih vojskujočih se držav, Združene Amerike, smatral za potrebno, poslati, hljub oviram, ki izvirajo iz vojnega stanja med Italijo in Združenimi ameriškimi državami, svojega posebnega zaupnika v Rim, da se tam osebno porazgovori s sv. očetom. Razumljivo je, da vsebine teh razgovorov ne obešajo na veliki zvon, nič čudnega pa tudi ni, da so vatikanski časopisi pri tej priliki pisali, da je obisk Myrona Taylorja potekal tako, kakor pač poteka uradni obisk kakega poslanika. Seveda se je vsakdo vprašal, kako to, da je ameriški diplomat, ki je že precej v letih, samo zato priletel s posebnim letalom v Rim, da bi tu razpravljal o tekočih diplomatskih zadevah, ko ima predsednik Roosevelt v osebi Titmana v Vatikanu vendar svojega stalnega odpravnika poslov.

Ko navajamo te stvari, nimamo namena, da bi se ukvarjali s Taylorjevim obiskom, pač pa opozoriti na enega najvažnejših pojavov, ki ima svoj vzrok v izrednem položaju svete Stolice, namreč na delovanje diplomatov v vatikanski državi. To delovanje ima za seboj že precej dolgo preteklost.

Vatikan — zibelka diplomacije v sodobnem smislu

Diplomacija, kakor jo pojmujemo v sodobnem smislu besede ima svojo zibelko v Vatikanu. Porodila se je iz stalnih diplomatskih stikov, ki so jih s sveto stolico navezale najprej razne italijanske, nato pa tudi druge evropske države. V začetku so imeli izredni poslaniki, tako imenovani »Oratori«, večji pomen. Pozneje pa so polagoma uvedli stalne »ambasadorje«, veleposlanike.

Ko je Italija postala kraljevina, je Rim zavzel čisto nov položaj. Na Kvirinal so prišli tuji diplomati, poleg njih pa so ostali v Vatikanu vsi dotedanji. In ko je Italija šla v prejšnjo svetovno vojno, diplomatski zastopniki Italiji sovražnih držav niso mogli več ostati v Vatikanu, pač pa so se morali preseliti v švicarski Lugano, torej v bližino italijanske meje, svoje stike z Vatikanom pa so vzdrževali po vatikanski nunciaturi.

Lateranska pogodba, ki je bila pozneje sklenjena med Italijo in sveto Stolico, pa je uredila tudi vprašanje in položaj diplomatov pri Vatikanu. Sklenjeno je bilo, da se v primeru vojne

diplomatski zastopniki Italiji sovražnih držav smejo umakniti v Vatikan

To odločbo so zdaj prvič začeli izvajati.

Diplomatski zbor, ki dela pri Vatikanu, se zdaj lahko deli v tri skupine. Prvo tvorijo zastopniki tistih držav, ki so zaveznice Italije, ali pa so vsaj nevtralne. K tej skupini spada seveda tudi zastopnik Madžarske, baron Gabriel Apor. V drugi skupini so zastopniki tistih držav, ki so z Italijo pretrgale diplomatske stike, v tretji pa one, ki so z Italijo v vojnem stanju. Poseben položaj ima francoski poslanik Leon Bérard, ki ga prav tako kakor države, katero zastopa, ni mogoče prištevati k nobeni zgoraj omenjenih treh skupin. Zdaj je tudi on še vedno v Vatikanu.

Diplomatski zastopniki tistih držav, ki so z Italijo v vojnem stanju, so se preselili v Vatikansko mesto ter se nastanili v samostanu sv. Marte in v palači cerkvenega sodišča. Med njimi je poleg drugih tudi britanski poslanik Osborne, ki biva skupaj s svojim strežnikom in kuharjem. Dalje so tam tudi ameriški odpravnik poslov Titman s svojo družino, brazilski poslanik, potem Papée, zastopnik poljske izseljeniške vlade in »jugoslovanski« odpravnik poslov.

Vsakdanje življenje teh diplomatov

je seveda popolnoma nenavadno. Tesno omejeni prostor Vatikanskega mesta smejo zapustiti samo z dovoljenjem italijanske vlade. Italijanska vlada pa ne izvaja prav nič strogo tega predpisa in zgodilo se je, da je celo dovolila, da so se sovražni diplomati s svojimi družinami smeli popeljati v Ostijo v morsko kopališče. Kljub temu se je tudi primerilo, da se je angleški poslanik v pasjih dneh rimskega poletja lahko ohladil v slovitem kopališču »Aquilone«. Diplomati imajo na razpolago tudi teniško igrišče, v njihovo razvedrilo pa so jim tudi posebne filmske predstave. Vsak dan jim je v določenih urah dovoljeno iti na sprehod po vatikanskem parku. Gotovo to ni prav preveč zabavno življenje, toda vedeti je treba, da so ti diplomati po večini sami starejši ljudje, ki imajo radi mirno življenje in študiranje. In v Vatikanu se človek lahko po mili volji posveti raznemu študiju. Eden omenjenih tujih diplomatov pri sveti Stolici često preganja čas s slikanjem v tem ali onem vatikanskem kotičku.

Za prehrano diplomatov skrbi Vatikan. Prav tako se ukvarja vatikanska uprava z oskrbo druge skupine diplomatov, namreč tistih, ki zastopajo države, s katerimi je Italija pretrgala diplomatske stike. Italijanska vlada res širokogrudno izvaja določbe lateranske pogodbe in zato tudi ni strogo vztrajala pri tem, da bi ti diplomatski zastopniki morali nujno oditi v vatikansko mesto. Polagoma se bodo preselili tja, čim bo zanje v vatikanski sodni palači dovolj prostora na razpolago.

Na zunaj se v Vatikanu komaj kaj pozna, da je vojna

Vatikanski državni tajnik kardinal Maglione prav tako sprejema poslanike ob sobotah in posebne odposlance ob petkih, kakor se je to dogajalo pred vojno, pri uradnih slovesnostih sede diplomati prav tako po rangu, kakor so v prejšnjih časih. Tako se zgodi često, da se znajdeta zastopnika dveh, med seboj sovražnih držav, drug ob drugem. Spričo znane velike obzirnosti, ki je lastna diplomatom, nikdar ne pride ob takšni priliki do kakšnih neprijetnih trenj.

Nobenega dvoma ni, da je ob sedanjih okoliščinah

diplomatski zbor pri sv. Stolici med najmočnejšimi na svetu

Nad trideset poslanikov, veleposlanikov in odpravnikov poslov je zdaj stalno na svojem delu pri Vatikanu. Med sedanjo vojno se je ta zbor celo še pomnožil. Japonska je imenovala Ken Harado za svojega veleposlanika, protestantovska Finska pa Gripenberga za poslanika pri Vatikanu. Celo Čangkajškova vlada ni hotela zaostati pri tem in vprav te dni pričakujejo, da bo prišel v Vatikan tudi zastopnik iz Čunkinga, iz Čangkajškove prestolnice.

Pridno udejstvovanje tujih diplomatov pri sveti Stolici, še bolj pa preneiljiva okrepitev tega diplomatskega zbora z zastopniki dveh nekrščanskih in ene protestantovske države pomeni očitno priznanje izrednega ugleda, ki ga Cerkev in njen vrhovni poglavar Pij XII. uživata po vse svetu. To je obenem tudi dokaz, da gledajo narodi in vlade sredi do zob oboroženega sveta v Vatikanu neoboroženo, a kljub temu nezavzetno trdnjavo prijateljskega sožitja na svetu, trdnjave, od katere pričakujejo tolažbe in dobrega nasveta.

»Mesec nad gorami« prodan na javni dražbi

V Londonu je bil, kakor piše stockholmski poročevalec »CE«, na javni dražbi prodan eden največjih demantov na svetu, imenovan »Mesec nad gorami«. Prodali so ga za 5.200 funtšterlingov. Ta dragoceni demant je noč in dan stražilo šest policistov.

»Ljudske gosli«

Iz Berlina pišejo: Nemška vlada, ki ima namen zbuditi v Nemčiji čim večje veselje za glasbo ne samo med ljudmi po mestih, pač pa tudi med podeželskim prebivalstvom, ima v načrtu serijsko izdelavo nove vrste gosli. To naj bi bile tako imenovane »ljudske gosli«. Berlinski glasbeni zavod je že podrobno preskusil razne vrste gosli in se tudi odločil, katere bi bile po mnenju strokovnjakov najprimernejše za »ljudsko uporabo«. Računajo s tem, da bo po vojni vsak Nemec lahko imel izborno violino.

Bolgarski Judje grade nove železnice

Že svojčas smo poročali, da so Judom tudi v Bolgariji močno stopili na prste in jih prisilili, da so prijeli tudi za kramp in lopato. Zaposlili so jih pri javnih delih ter jih pri tem postavili tudi pod najstrožje nadzorstvo. Novo poročilo iz Sofije pripominja, da je velika večina bolgarskih Judov zdaj zaposlena pri graditvi železniške proge Sofija—Pernik.

Iznajdba za dviganje potopljenih ladij

Danski fotograf E. Jensen iz Nyborga je zadnje čase prijavil patentnemu uradu duhovit izum, s pomočjo katerega bi bilo mogoče dvigati potopljene ladje iz morja. Gre za čisto novo pripravo, ki temelji na svojevrstnem mehanizmu. Fotograf Jensen se je že več let ukvarjal z razglabljanjem tega vprašanja ter ga hotel na vsak način rešiti. Slednjič so bila njegova prizadevanja le kronana z uspehom. Sestava takšne dvigalne priprave pa je zahtevala ogromne vsote denarja. A iznajditelj se tudi tega ni ustrašil, kajti delal je na tej iznajdbi s trdno vero, da bodo s pomočjo njegove nove priprave lahko dvignili iz morskih globin ogromne potopljene zaklade, ki bodo kaj kmalu krili stroške. Iznajdba danskega fotografa je zares lahko vzbudila povsod veliko pozornost zlasti v sedanjih časih, ko je morje postalo spričo pomorskega vojskovanja eno samo ogromno »pokopališče ladij«. Iz razumljivega razloga pa dozdaj še niso povedali tistega, kar bi nas gotovo najbolj zanimalo, namreč, kakšna je tista duhovita iznajdba, ki bo baje z njeno pomočjo mogoče dvigati potopljene zaklade menda ne samo iz plitvega, temveč tudi iz najglobljega morja.

HENRIK SIENKIEWICZ — ROMAN V SLIKAH

Zahtevajte povsod naš list!

Mizar Luka

1.

Prve dni soparnega julija, ko so nebo skoraj ves dan zastirale tenke koprenaste meglice belkaste barve in pritisnile vso soparo k tlom, da se je zdelo, da se hoče vneti zemlja pod njo, so se igrali Lukovi otroci sredi ceste, pokrite z visokim prahom. Peljala je mimo njegove hiše v Jelševo vas. Cesta, ki je sipala v poletnih dneh pred njegov prag cele kupe prahu, je peljala iz mesta proti Dobrni, kamor so začenjali zadnje čase zahajati počitka in sonca željni meščani. Prav nasproti hiše je stala kapela, ki jo je dal zgraditi nekdanji župnik Jelševe vasi v čast Mariji sedem žalosti. Pred to kapelo, na cementnem pragu, je posedala navadno Lukova deca in se igrala. Zjutraj si jo videl, kako je dremuckala, ker jo je prvo sonce omamilo, zvečer se je skoraj z napol nagimi telesi tiščala ob zid in se hladila.

»To pa ni prav, da se prav ob kapeli zbirajo ti otroci in kažejo gola telesca. Za to vendar ni bila postavljena! Vse, kar je prav!« je nekoč godrnjala kovačica, ki je šla mimo s polja.

Luka, ki je oblal na dvorišču pred hišo deske, — bil je mizar — je to nalašč preslišal, vendar je kmalu nato poklical otroke od kapele in jim zabičal, da ne smejo nikoli več tja. Zadnje čase pa so otroci to prepoved že pozabili. Spet so se vse božje dni podili brez nadzorstva pri kapeli.

Nekega takega julijskega dne, so otroci spet skakljali pri kapeli. Valjavi so se okrog nje po travi, trgali z njive, ki je ležala za njo, pripognjeno žitno klasje in skubili z njega zrela žitna zrna. Štirje so bili Lukovi, dva pa še sosedova. Najmanjši Lukov je komaj kobacal, da je bil več na zadnji plati ko na nogah. Sicer je imel Luka še enega starejšega, ki je pred dvema letoma zapustil šolske klopi, vendar tega ni bilo skoraj nikoli čez dan doma. Oče ga je hotel pritegniti, kot pomoč k mizarskemu delu, a ta se je ves dan klatil za Polskavo in vedel skoraj za vsako ribo, ki je plavala kje v vodi. Hodil je ob vodi s trnkom, navezanim na nit, dano v dve gube in lovil. Kar je nalovil, je nosil k učiteljevemu sinu, s katerim sta bila dobra prijatelja. Sicer dobra prijatelja samo takrat, ko je bilo treba početi kako lumparijo. Učiteljev sin sam si ni upal in je za to pošiljal Lukovega naprej, sam pa je čakal kje zadaj. Tako so vsako leto zginile s Piščevega vrta najlepša zgodnja jabolka, s kovačevega vrta hruške, večkrat pa s kakega gnezda jajca ali piščanci, ki sta jih potem pekla kar za Polskavo med kopanjem. Takega življenja se je Nanda, kakor so klicali Lukovega najstarejšega sina, navadil že z dvanajstim letom in tako je delal tudi še zdaj, čeprav mu jih je že šestnajst. Bil je že na tisti poti, ko se začno pod takim mladim človekom tla naglo vdirati in se tega zave šele takrat, ko mu orožniki vklenejo roke. Mogoče ne bi sam počel nikoli kaj takega ali učiteljev, ki vse počitnice ni našel pametnejšega posla od hlastanja za lumparijami, ga je spodbujal k takemu početju. Nanda je bil več lačen ko sit in je za košček kruha, ki mu ga je učiteljev prinesel, storil, kar koli je ta zapovedal. Če pa se je le ta kdaj obotavljal, je bil tepen in večkrat ga je učiteljev, ki je bil močnejši, prekopicnil kar oblečenega v Polskavo. Tega se je Nanda zelo bal, ker je slišal, da se oblečen najlažje vtopi.

Stari Luka je bil torej mizar. Nad vrati hiše je bila pritrjena deska z napisom: Ludvik Berger. Mizar. — Nekoč mu je nekdo izmislil ime Luka in to se ga je oprijelo. Zdaj je bil tega že vajen in ni ga prav nič več žalilo. Nanda se je zaradi tega očetovega imena, s katerim ga je rad kdo podražil, poslednjič sprijel v zadnjem razredu šole s svojimi sošolci. Tedaj so vsi navalili nanj in spomin na to je nosil še vedno na glavi, kjer mu je ostala brazgotina od udarca trde šolske peresnice.

Pred šestimi leti je Lukova žena dobila nekaj dote, ki ji jo je izplačal njen brat. Ni bilo veliko, če bi se pa dalo na pravo mesto, bi tudi mala vsota nekaj zalegla.

Luka ni imel nikoli ničesar, le žago, oblič in nekaj drugega mizarskega orodja. Učil se je v mestu in bil sprva dober mizar, pozneje pa je začel popivati in je z dneva v dan bolj propadal. Tedaj sta z ženo kupila košček njive, na kateri sta zgradila sedanjo butano kočo. Na drugem koncu, proti cesti, jima je ostalo še toliko prazne zemlje, da sta razpela nanjo majhen vrt. Druge zemlje pa nista imela. Za zemljo in kočo sta potrošila vso njeno doto, za naprej bi pa morala pljuniti v roke, da bi kaj prislužila.

Prve dni, ko sta se preselila v kočo, je imel Luka še veliko naročil. Oblal in žagal je od jutra do večera. Prvi hip se je zdelo, da bosta kljub revščini dobro shajala. Skoraj preobložiti so ga hoteli ljudje z delom. Večkrat je tarnal, da ne zmore; sin je hodil še v šolo in mu nihče ni mogel pomagati. Vzel je vajenca, ki ga je že po nekaj mesecih pognal od hiše.

Žena se je pehala od zore do mraka za delom pri kmetih, kjer je morala vzeti ogone za krompir in koruzo, pa jih je odsluževala z delom. Tako je bil vse dneve v poletnih mesecih sam doma. Celo otroke, ki so se mu po desetih letih spet rodili, je jemala žena večkrat s seboj na polje. Kdo pa naj bi doma skrbel zanje? Možu bi jih ne mogla pustiti, vsaj tako malih ne, ko si ne vedo poiskati še niti vode. On se ni brigal zanje. Nahde, ki mu je bilo tedaj deset let, pa je zahajal na pašo k premožnejšemu kmetu in ga že tedaj ni bilo ves dan doma.

Luka je doma kar sredi dneva vrgel oblič iz rok in jo mahnil z denarjem, ki mu ga je kdo pred nekaj minutami komaj prinesel, v gostilno pri cerkvi. Sprva je šel le, če ga je kdo povabil. Pozneje pa ga je dobilo vino v oblast in je začel hoditi na četrti že z lastnim denarjem. Ti četrti so bili pa vedno večji, dokler ni začel nekega dne prav popivati. Od tedaj ni mogel strpeti niti suhega beliča v žepu. Toplega je zanesel za vino, čim ga je dobil. Delal je vedno manj. Ljudje so ga iskali, a ga ni bilo doma ali pa je bil tako pijan, da se niso mogli z njim ničesar zmeniti in ne naročiti. Tudi delo je opravljal dosti slabše, hitro in površno, da bi mu ostajalo več časa za popivanje in posedanje v gostilni. Ljudje ga niso več hvalili in naročila so mu počasi kopnela. Še tisti, ki so že kdaj prej naročili, pa jim do določenega časa ni izgotovil, kar so hoteli imeti, so naročili stvar kje drugje.

Začel je popivati, ne več za svoj denar, ampak na kredit. Gostilničar mu je vino kljub temu dajal, saj je vedel, da je še nekaj vrednosti v zemlji in v koči. Ta koča ni bila daleč od njegove gostilne — komaj kakih pet minut — zato mu je ugajala. Dobro je računal: delavce ali pa vsaj hlapce bi pa vendar lahko imel pod njeno streho. Večkrat ga je kar silil z vinom in še drugi so pili na njegov račun. Tako je mogel vedno bolj in bolj zasajati svoje grabežljive prste v dom, ki ga je trgal otrokom, nedolžnim otrokom in še bolj rušil družino.

Otroci so bili spet pri kapeli. Stari Luka je bil ta dan že od jutra v gostilni in se zaliival. Sredi popoldneva, ko je sonce sipalo roje žarečih žarkov na zemljo in ko leži vse polje najbolj pokojno so se otroci naveličali valjanja po travi. Kakor pijani so se opotekali od gladu in se zaganjali drug v drugega. Niti govoriti se jim ni dosti ljubilo. Prevzela jih je moreča soparica.

Najstarejša, šestletna Rozika, je čepela ob njivi in obirala s klasja ržena zrnja ter jih devala v usta. Tešila je glad.

»Boljša so ko nič!« je pritrdila, ko jo je mlajša sestrica vprašala, če je dobro.

(Nadaljevanje.)

Za Ljudsko tiskarno v Ljubljani: Jože Kramarič — Izdajatelj: inž. Sodja — Urednik: Mirko Javornik — Rokopisov se vračamo — »Slovenski dom« izhaja ob delavnikih ob 12 — Mesečna naročnina 11 lir, za inozemstvo 15 lir — Uredništvo: Kopitarjeva ulica 6/III — Uprava: Kopitarjeva ulica 6, Ljubljana — Telefon štev. 40-01 do 40-05 — Podružnica: Novo mesto